

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЦИВІЛІЗАЦІЇ СВІТУ”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

Підготовлено кандидатом філософських наук, доцентом кафедри філософії
О. Б. Применко

Затверджено на засіданні кафедри філософії (протокол № 19 від 23.02.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Применко О. Б. Навчальна програма дисципліни “Цивілізації світу” (для бакалаврів). – К: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Цивілізації світу”, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета дисципліни “Цивілізації світу” – ознайомити студентів з поняттям “цивілізація” – надзвичайно глибоким, розмаїтим і багатоаспектним. Що таке цивілізація? Це рівень суспільного розвитку, матеріальної і духовної культури, досягнутий певним суспільством у конкретну історичну добу.

Різні дослідники тлумачать термін “цивілізація” по-різному. Освальд Шпенглер протиставляє цивілізацію культурі, а в англійській мові “культура” і “цивілізація” – синоніми. Історія людства – це історія найрізноманітніших цивілізацій. Освічена людина повинна володіти знаннями щодо їх характерних рис.

Хронологічні межі курсу гранично широкі – від початку людської історії до наших днів (початок XXI ст.). Географічні межі охоплюють країни Далекого і Близького Сходу, Середземномор'я, Європи (Західної і Східної), північної частини Африки, країни Американського континенту.

У курсі дисципліни “Цивілізації світу” студент має змогу познайомитися з цивілізаційним підходом, представленим у ряді концепцій вітчизняних та зарубіжних мислителів.

Програма побудована за історико-хронологічним принципом і охоплює різні типи цивілізацій.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “ЦИВІЛІЗАЦІЇ СВІТУ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Цивілізація: сутність явища та його основні характеристики
1	Цивілізація як суспільно-історичне явище
2	Теорії цивілізацій
3	Передісторія людського суспільства
	Змістовий модуль II. Історія світових цивілізацій
4	Месопотамська, Шумерська, Вавилонська, Єгипетська цивілізації

1	2
5	Цивілізації Далекого Сходу: Індійська, Китайська
6	Цивілізації Східного Середземномор'я
7	Цивілізації Давньої Греції і Стародавнього Риму
8	Цивілізації Середньовіччя: Візантійська, Арабська ісламська
9	Західноєвропейська середньовічна цивілізація
10	Європа XVII ст. Передіндустріальна цивілізація
11	Доба Індустріальної цивілізації
12	Постіндустріальна цивілізація
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЦИВІЛІЗАЦІЇ СВІТУ”

Змістовий модуль I. Цивілізація: сутність явища та його основні характеристики

Тема 1. Цивілізація як суспільно-історичне явище

Історія як наука та її місце в системі гуманітарних наук. Принципи вивчення історичних фактів. Принципи періодизації історії. Формування і еволюція поняття цивілізації. Світові і локальні цивілізації. Фази цивілізацій. Структура цивілізацій.

Література: основна [4; 16; 21–23; 30]; додаткова [1–2; 20–21; 63; 64; 66; 67; 76; 79; 85; 93]

Тема 2. Теорії цивілізації

Концепції лінійної і циклічної історії. Культурно-історична концепція О. Шпенглера. Концепція локальних цивілізацій А. Дж. Тойнбі. Постмодерн і новітня теорія цивілізацій.

Література: основна [4; 16; 21–23; 30]; додаткова [1–2; 20–21; 63; 64; 66; 67; 76; 79; 85; 93]

Тема 3. Передісторія людського суспільства

Проблема походження людини. Формування Homo sapiens. Розвиток мислення. Спілкування, накопичення знань і досвіду. Спосіб життя людини доби палеоліту: прямоходження, застосування знарядь праці, користування вогнем. Неандертальська людина. Матріархат і культ жінки. Доба мезоліту: неолітична революція. Землеробство і скотарство. Винахід гончарного круга і колеса. Духовний світ людини доби неоліту. Виникнення приватної власності. Патріархат.

Література: основна [7; 8; 21; 23; 30]; додаткова [1–2; 20–21; 63; 64; 66; 67; 76; 79; 85; 93]

Змістовий модуль II. Історія світових цивілізацій

Тема 4. Месопотамська, Шумерська, Вавилонська, Єгипетська цивілізації

Месопотамська цивілізація. Стародавнє Дворіччя. Повені Тигра і Євфрату. Витоки месопотамської цивілізації. Культура Джармо. Хасунська культура. Халіфська культура. Убейдська культура.

Шумерська цивілізація. Урукська культура. Іригаційне землеробство, торгівля, транспорт, ремесла. Винахід писемності. Глиняні книги. Храми-зіккурати. Виникнення міст-держав. Досягнення шумерської цивілізації. Релігія Шумера. Епос про Гільгамеша. Систематизація наукових знань: математика, астрономія, медицина, географія.

Вавилонська цивілізація. Суспільство і держава. Закони Хаммурапі. Патріархальні традиції. Особисті і сімейні боги. Культ Мардука і його зв'язок із культом влади царя. Культ Іштар. Світська і культова література. Цивілізація халдейського Вавилону.

Єгипетська цивілізація. Становлення цивілізації на берегах Нілу. Природні умови. Багатовікова історія Єгипту, найвидатніші фараони та їхній внесок у державотворення. Єгипетська писемність: ієрогліфіка, ієратика, демотика. Художня література. Науково-практичні знання єгиптян: математика, астрономія, медицина. Система освіти. Єгипетська архітектура, скульптура, живопис. Вплив Стародавнього Єгипту на країни Середземномор'я.

Література: основна [8–10; 21; 25; 26; 30]; додаткова [2; 20; 27; 33; 50; 52; 61; 65; 76; 83; 84]

Тема 5. Цивілізації Далекого Сходу: Індійська, Китайська

Індійська цивілізація.

Країна між Гімалаями і океаном. Природні умови і клімат. Етнічна і мовна характеристика Індії. Культурно-історична замкненість регіону. Основні досягнення давньоіндійської цивілізації. Релігія в духовному житті індійців. Ведизм. Буддизм. Джайнізм. Енциклопедії індійського життя: Махабхарата і Рамаєна. Архітектура. Фрески Аджанти. Досягнення в царині математики, медицини, астрономії. Аюрведа — наука про довголіття.

Китайська цивілізація.

Найвидатніші досягнення: ієрогліфічна писемність, винахід паперу, державотворення, поезія, релігія, філософія, мистецтво. Знання стародавніх китайців: основи статистики, математики, календар, медицина. Виробництво шовку, художня кераміка. Легізм. Конфуціанство в системі державотворення.

Література: основна [8–10; 21; 25; 26; 30];
додаткова [2; 11; 26; 33; 42; 57; 60; 69; 83]

Тема 6. Цивілізації Східного Середземномор'я

Фінікійська цивілізація. Природа і населення країни. Фінікійські міста-держави: Тір, Сідон, Бібл, Угаріт. Фінікійські колонії. Заснування Карфагена. Створення фінікійцями алфавіту. Особливості фінікійського мистецтва. Вплив Фінікії на античний світ.

Стародавня Сирія. Природні умови. Міста-держави. Вторгнення арамеїв. Повстання Дамаського царства. Арамейська культура. Арамейська мова — засіб міжнародного спілкування на Сході.

Стародавня Палестина. Скотарство і землеробство. Ієріхон — центр ранньої землеробської культури. Філістимляни. Вторгнення давньоєврейських племен. Ізраїльсько-Іудейське царство. Єрусалимський храм.

Література: основна [4; 5; 8–10; 16; 20; 21; 23; 24; 27; 30];
додаткова [1; 2; 20; 33; 60; 84]

Тема 7. Цивілізації Давньої Греції і Стародавнього Риму

Історія Давньої Греції. Олімпійський пантеон. Гомер: Іліада і Одиссея. Давньогрецький поліс: Афіни і Спарта. Протистояння давньогрецької демократії і східної деспотії. Греко-перські війни. Афіни доби Перікла: школа Еллади. Пайдейя. Завоювання Александра Ма-

кедонського: цивілізація еллінізму. Поява філософських шкіл. Спадщина Сократа, Платона, Аристотеля.

Цивілізація Стародавнього Риму: вплив Греції. Стародавній Рим — володар світу. Культурний спадок античності. Наука й освіта у Стародавньому Римі. Епікуреїзм та стоїцизм.

Література: основна [10; 11; 21; 22; 24; 26–29];
додаткова [13; 14; 18; 32; 33; 43; 44; 45; 54; 55; 62; 89]

Тема 8. Цивілізації Середньовіччя: Візантійська, Арабська ісламська

Ромеї — спадкоємці римлян. Формування візантійської державності. Константинополь — столиця Візантії. Храм святої Софії в Константинополі. Влада імператора і влада церкви. Найвищий злет візантійської цивілізації — правління Юстиніана I.

Іслам — основа арабської цивілізації. Діяльність Мухаммеда. Мекка — релігійний центр мусульман. Коран — священна книга мусульман. Релігійно-філософські основи ісламу. Догматика Корана. Етика ісламу. Взаємодія арабської і європейської культур.

Література: основна [3; 5; 7–10; 16; 21; 31];
додаткова [1; 2; 11; 22; 24; 28; 33; 57; 60; 70; 80]

Тема 9. Західноєвропейська середньовічна цивілізація

Загибель Західної Римської імперії — межа між античністю і Середньовіччям. Теоцентризм середньовіччя: християнізація Європи. Теологія і схоластика: проблема віри і знання. Середньовічне мистецтво: романіка і готика. Готичний собор — всесвіт Середньовіччя. Символізм християнської культури.

Література: основна [14; 21; 22; 24; 30; 31];
додаткова [3; 6–7; 15–18; 22–23; 36; 39–41; 53; 82]

Тема 10. Європа XVII ст. Передіндустріальна цивілізація

Вступ Європи до Нового часу: особливості переходу від Середньовіччя до передіндустріальної цивілізації. Секуляризація культури. Нова система уявлень про призначення людини. Великі географічні відкриття. Фернан Магеллан і перша кругосвітня подорож. Протестантизм і протестантська етика. Формування нової картини світу: наукова революція XVII ст. Абсолютизм як соціально-політична система передіндустріальної цивілізації.

Секуляризація суспільної думки. Наука і релігія. Англійське Просвітництво: Джон Локк. Економічне вчення Адама Сміта. Суспільний договір, розподіл влади. Французьке Просвітництво: Вольтер, Руссо, Дідро. Просвітництво і французька буржуазна революція. Створення США.

Література: основна [1–3; 7; 17; 19; 21; 22; 33];
додаткова [3; 6–7; 15–18; 22–23; 36; 39–41; 53; 82]

Тема 11. Доба Індустріальної цивілізації

Від аграрної до індустріальної економіки. Від мануфактури до фабричного виробництва. Якісні зміни в господарському житті. Урбанізація. Вільна праця і підприємництво. Вікторіанська доба в Англії. Англійська колоніальна імперія. Громадянська війна в США. Об'єднання Германії та Італії.

Література: основна [7; 21; 22; 24; 30; 33];
додаткова [4–5; 15–16; 19; 28–29; 31; 38; 46; 47; 66]

Тема 12. Постіндустріальна цивілізація

Науково-технічна революція (НТР). Зміна соціальної структури суспільства: зростання міського населення. Зміна способу життя. Розширення сфери інформації та послуг. Негативні наслідки НТР. Суспільство споживання. Глобальні проблеми сучасності: екологія, демографія, політика.

Література: основна [4; 12; 13; 20; 21; 24; 32];
додаткова [4–5; 15–16; 19; 28–29; 31; 38; 46; 47; 66]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Місце історії в системі гуманітарного знання.
2. Методологія історичної науки (ідеалістичний і матеріалістичний способи побудови й обґрунтування історичного знання).
3. Принципи історичного дослідження.
4. Критерії періодизації історії.
5. Особливості цивілізаційного підходу до періодизації історії.
6. Праця, вогонь і слово — кроки людства до цивілізації.
7. Форми об'єднання людей у первісному суспільстві.
8. Перехід до патріархату й особливості патріархальної громади.
9. Виникнення писемності: піктографія.
10. Найдавніші форми міфології й релігії.

11. Найважливіші відкриття й винаходи древніх людей.
12. Цивілізації Стародавнього Межиріччя.
13. Стародавній Аккад.
14. Життя шумерського міста.
15. Наукові знання й культура давніх шумерів.
16. Стародавній Вавилон і його місце в історії Стародавнього миру.
17. Закони Хаммурапі.
18. Духовні цінності месопотамської людини.
19. Писемність і знання про світ у Стародавній Месопотамії.
20. Батько епосів — епос про Гільгамеша.
21. Особливості Вавилонської цивілізації.
22. Виникнення перших світових імперій на Стародавньому Сході.
23. Цар і військо в Стародавній Ассирії.
24. Релігія давніх персів.
25. Єгипет і сусідні народи.
26. Ніл — джерело життя (природний фактор у розвитку цивілізації Стародавнього Єгипту).
27. Шедеври скульптури Стародавнього Єгипту й загадка Сфінкса.
28. Писемність древніх єгиптян.
29. Релігійні культури й обряди давніх єгиптян.
30. Реформа Ехнатона.
31. Система влади у Стародавньому Єгипті: фараони і їхня адміністрація.
32. Перші державні утворення в Стародавньому Китаї.
33. Навчання Конфуція.
34. Конфуціанство, даосизм і буддизм у Стародавньому Китаї.
35. Розвиток науки й мистецтва у Стародавньому Китаї.
36. Вплив культури Стародавнього Китаю на сусідні країни.
37. Громада Стародавньої Індії.
38. Варни й касты в економічному, соціальному й духовному контексті.
39. Боги Рігведи.
40. Зародження й поширення буддизму.
41. Рамаєна як одна з вершин поезії стародавності.
42. Антична цивілізація.
43. Крито-Микенська цивілізація: основні етапи розвитку.
44. Давньогрецька цивілізація: основні етапи розвитку.
45. Давньогрецький поліс.

46. Антична демократія.
47. Боги Давньої Греції.
48. Велика грецька колонізація.
49. Виховання в античній Греції — Пайдейя.
50. Мистецтво Давньої Греції.
51. Зародження історії: Геродот, Фукидід, Ксенофонт.
52. Політичні трактати Аристотеля.
53. Демокрит і Платон у пошуках першооснови буття.
54. Еллінізм: взаємодія культур античності і Сходу.
55. Александр Македонський — людина й полководець.
56. Рим: від республіки до імперії.
57. Велике переселення народів.
58. Священне Писання християн.
59. Людина й християнська система цінностей.
60. Роль падіння Західної Римської імперії в розвитку світового цивілізаційного процесу.
61. Антична спадщина й Середньовіччя.
62. Картина світу середньовічної людини реально й уявлюване.
63. Церква в західноєвропейському середньовічному світі.
64. Особливості міської культури Західної Європи.
65. Перші університети в Західній Європі.
66. Історія хрестових походів.
67. Титани Відродження.
68. Італійські гуманісти й церква.
69. Візантія і Русь.
70. Імператор Юстиніан й імператриця Феодора.
71. Влада й суспільство у Візантії.
72. Коран — священна Книга мусульман.
73. Життя й вчення пророка Мухаммеда.
74. Держава й піддані в Арабському халіфаті.
75. Вплив арабів на культуру Європи в середині століття.
76. Мартін Лютер і лютеранство.
77. Реформація в Європі: нова віра або нова людина.
78. Новий погляд на світ, суспільство, людину: Галілео Галілей, Джордано Бруно, Томазо Кампанелла.
79. Великі географічні відкриття.
80. Англійське Просвітництво.
81. Французьке Просвітництво.
82. Німецьке Просвітництво.

83. Відкриття XIX ст.
84. Становлення демократії в США.
85. Утворення незалежних держав Латинської Америки.
86. Англійський колоніалізм і концепція цивілізаторської місії Великобританії.
87. Країни старого і нового капіталізму.
88. Промислові революції і розвиток процесу модернізації.
89. XX ст.: типологія диктатур.
90. Постіндустріальний технологічний спосіб виробництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Период* позднего феодализма в странах Западной Европы (XV — первая половина XVII в.): Учеб. пособ. для студ. заоч. отд-ния. — М., 1981.
2. *Басовская Н. И.* Период развитого феодализма в странах Западной Европы (XI–XV вв.): Учеб. пособ. для студ. заоч. отд-ния. — М., 1974.
3. *Басовская Н. И.* Период раннего феодализма в странах Западной Европы (VI–X вв.): Учеб. пособ. для студ. заоч. фак-та. — М., 1975.
4. *Буданова В. П.* История мировых цивилизаций. — М., 2005.
5. *Васильев Л. С.* История Востока. — М., 1993. — Т. 1–2.
6. *Виппер Р. Ю., Реверсов И. П., Трачевский А. С.* История нового времени. — М., 1995.
7. *Всемирная история* / Под ред. Г. Б. Поляка, А. Н. Марковой. — М., 1997.
8. *Древние цивилизации* / Под ред. Г. М. Бонгард-Левина. — М., 1989.
9. *История древнего Востока* / Под ред. В. И. Кузицина. — 2-е изд., испр. — М., 1988.
10. *История древнего мира* / Под ред. И. М. Дьяконова, В. Д. Нероновой, И. С. Свенцицкой. — М., 1982. — Т. 1–3.
11. *История Древней Греции* / Под ред. В. И. Кузицина. — М., 1996.
12. *История новейшего времени стран Европы и Америки: 1918–1945* / Под ред. Е. Ф. Язькова. — М., 1989.

13. *История* новейшего времени стран Европы и Америки: 1945–1990 / Под ред. Е. Ф. Язькова. — М., 1992.
14. *История* средних веков / Под ред. С. П. Карпова. — М., 1997. — Т. 1–2.
15. *Максаковский В. П.* Историческая география мира. — М., 1997.
16. *Моисеева Л. А.* История цивилизаций: Курс лекций. — Ростов н/Д, 2000.
17. *Новая история* стран Европы и Америки: первый период / Под ред. Е. Е. Юровской, И. М. Кривогуза. — М., 1997.
18. *Новая история*: второй период / Под ред. А. Е. Юровской. — М., 1976.
19. *Новая история*: первый период / Под ред. А. Е. Юровской. — М., 1972.
20. *Одиссей.* Человек в истории. Личность и общество. — М., 1900–1995. — Вып. 1–6.
21. *Павленко Ю.* Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. — К., 2000.
22. *Пустовит А. В.* История европейской культуры. — К., 2004.
23. *Семенникова Л. И.* Цивилизации в истории человечества. — Брянск, 1998.
24. *Синхронистическая* таблица от зарождения цивилизации до наших дней. — СПб., 1994.
25. *Хрестоматия* по истории древнего Востока / Под ред. М. А. Коростовцева, И. А. Кацнельсона, В. И. Кузицина. — М., 1980. — Т. 1–2.
26. *Хрестоматия* по истории Древнего мира / Под ред. В. В. Струве. — М., 1950–1953. — Т. 1–3.
27. *Хрестоматия* по истории Древнего мира. — М., 1991.
28. *Хрестоматия* по истории Древнего Рима / Под ред. В. И. Кузицина. — М., 1987.
29. *Хрестоматия* по истории Древней Греции / Под ред. Д. П. Каллистова. — М., 1964.
30. *Хрестоматия* по истории мировых цивилизаций / Под ред. В. П. Будановой. — М., 2005.
31. *Хрестоматия* по истории средних веков / Под ред. С. Д. Сказкина. — М., 1961–1963. — Т. 1–2.
32. *Хрестоматия* по новейшей истории. — М., 1961–1963. — Т. 1–3.

33. *Хрестоматия* по новой истории / Под ред. А. А. Губера, А. В. Ефимова. — М., 1963. — Т. 1–2.

Додаткова

1. *Антология* исследования культуры. — СПб., 1997. — Т.1.
2. *Бабушкин С. А.* Теория цивилизации. — Курск, 1997.
3. *Барг М. А.* Великая английская революция в портретах ее деятелей. — М., 1991.
4. *Белл Д.* Грядущее постиндустриальное общество. — М., 1993.
5. *Бергер П., Лукман Т.* Социальное конструирование реальности. — М., 1991.
6. *Брагина Л. М.* и др. Культура Западной Европы в эпоху Возрождения. — М., 1996.
7. *Бродель Ф.* Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV–XVIII вв. Т.3. Время мира. — М., 1992.
8. *Буасье Г.* Падение язычества. Исследование последней религиозной борьбы на Западе в IV в. — М., 1992.
9. *Буданова В. П.* Варварский мир эпохи Великого переселения народов. — М., 2000.
10. *Буданова В. П., Горский А. А., Ермолова И. Е.* Великое переселение народов: этнополитические и социальные аспекты. — М., 1999.
11. *Васильев Л. С.* История Востока. — М., 1994.
12. *Величие* здравого смысла. Человек эпохи Просвещения. — М., 1992.
13. *Вернан Ж.-П.* Происхождение древнегреческой мысли. — М., 1988.
14. *Винничук Л.* Люди, нравы, обычаи Древней Греции и Рима. — М., 1988.
15. *Виппер Р. Ю., Реверсов И. П., Трачевский А. С.* История нового времени. — М., 1995.
16. *Волгин В. П.* Развитие общественной мысли во Франции в XVIII в. — М., 1997.
17. *Гарэн Э.* Проблемы итальянского Возрождения. — М., 1986.
18. *Гребенюк А. В.* Цивилизации античного мира и средневековой Европы. — М., 1997.
19. *Григорьян Б. Т.* Человек. Его положение и призвание в современном мире. — М., 1986.

20. *Губман Б. Л.* Смысл истории: Очерки современных западных концепций. — М., 1991.
21. *Гуревич П. С.* Куда идешь, человек? — М., 1991.
22. *Гуревич А. Я.* Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. — М., 1990
23. *Гутнова Е. В.* Сословно-представительные собрания Средних веков в истории европейской цивилизации // Цивилизации. — М., 1995.
24. *Донини А.* У истоков христианства. — М., 1989.
25. *Жизнь города и деятельность горожан.* — М., 1999.
26. *Загорский А-В.* Япония и Китай: пути общественного развития. — М., 1991.
27. *Замаровский В.* Их величества пирамиды. — М., 1986.
28. *Зарин В. А.* Запад и Восток в мировой истории XIV–XIX вв.: записки концепции общественного развития и становления мирового рынка. — М., 1991.
29. *Зиммель Г.* Конфликт современной культуры // Культурология. XX век: Антология. — М., 1995.
30. *Зомбарт, В.* Буржуа. Этюды по истории духовного развития современной эпохи человечества. — М., 1994.
31. *Ильин И. П.* Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. — М., 1998.
32. *Ильина, Т. В.* История искусств. Западноевропейское искусство. — М., 2000.
33. *Ионов И. Н., Хачатурян В. М.* Теория цивилизаций. — СПб., 2002.
34. *История древней Греции /* Под ред. В. И. Кузищина. — М., 1996.
35. *История Европы.* — М., 1992.
36. *Истории учений политического права.* XVII–XVIII вв. — М., 1989.
37. *Карлейль Т.* Французская революция. История. — М., 1991.
38. *Киященко Н. И.* Массовая культура и массовое искусство как глобальная проблема XXI века // Философия и общество. — 2003. — № 4.
39. *Косарева Л. М.* Социокультурный генезис науки Нового времени. — М., 1989.
40. *Красавин Л. П.* Культура средних веков. — К., 1995.

41. *Кудрявцев О. Ф.* Ренессансный гуманизм и “Утопия”. — М., 1991.
42. *Кульпин Э. С.* Человек и природа в Китае. — М., 1990.
43. *Культура древнего Рима.* — М., 1985.
44. *Куманецкий К.* История культуры Древней Греции и Рима. — М., 1990.
45. *Курбатов Г. Л., Фролов З. Д., Фроянов И. Я.* Христианство: античность, Византия, Древняя Русь. — Л., 1988.
46. *Крымский С. Б.* Контуры духовности: новые контексты идентификации // Вопр. философии. — 1992. — № 12.
47. *Лайон Дэвид.* Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. — К., 1996.
48. *Ламетри Ж. О.* Человек-машина // Соч. — М., 1983.
49. *Лебек С.* Происхождение франков. — М., 1993.
50. *Леви-Строс К.* Первобытное мышление. — М., 1994
51. *Литаврин Г. Г.* Как жили византийцы. — М., 1994.
52. *Ллойд С.* Археология Месопотамии. — М., 1984.
53. *Лосев А. Ф.* Эстетика Возрождения. — М., 1986.
54. *Лосев А.* Философия. Мифология. Культура. — М., 1991.
55. *Лосев А. Ф.* Знак. Символ. Миф. — М., 1992.
56. *Ляпустин Б. С.* История культуры Европы и Передней Азии от первобытности до эпохи Возрождения. — М., 1996.
57. *Мамонова М. А.* Запад и Восток. Традиции и новации рациональности мышления. — М., 1991.
58. *Михальченко М. І.* Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. — Дрогобич: Відродження, 2004.
59. *Моммзен Т.* История Рима. — М., 1994.
60. *Мень А.* История религии: В 7 т. — М., 1991–1994.
61. *Монте П.* Египет Рамсесов. — М., 1989.
62. *Немировский А. И., Ильинская Л. С., Уколова В. И.* Античность: история и культура. — М., 1994.
63. *Новая технократическая волна на Западе.* — М., 1986.
64. *Общественное сознание и его формы.* — М., 1986.
65. *Опенгейм А. Л.* Древняя Месопотамия. — М., 1980.
66. *Панарин А. С.* Испытание глобализацией. — М., 2000
67. *Проблема человека в западной философии.* — М., 1988.
68. *Проскурин С. А.* Глобализация как фактор поляризации современного мира // Социально-гуманитарное знание. — 2001. — № 4.

69. *Редер Д. Г.* К вопросу о юридическом положении рабов по законам Хаммурапи // Древний Восток. — М., 1975.
70. *Реннан Э.* История первых веков христианства. — М., 1991.
71. *Репина Л. П.* Женщины и мужчины в истории: Новая картина Европейского прошлого. Очерки: Хрестоматия. — М., 2002.
72. *Ругенбург В. И.* Итальянский город от раннего средневековья до Возрождения. — М., 1987.
73. *Розов Н. С.* Ценности в проблемном мире. — Новосибирск, 1998.
74. *Свеницкая И. С.* Раннее христианство: страницы истории. — М., 1988.
75. *Согрин В. В.* Основатели США: исторические портреты. — М., 1993.
76. *Соціологія: Короткий енциклопедичний словник.* — К., 1998.
77. *Тавризян Г. М.* Шпенглер и Хейзинга: две концепции кризиса культуры / Г. М. Тавризян. — М., 1989.
78. *Тарле Е. В.* Наполеон. — М., 1991.
79. *Тейяр де Шарден П.* Феномен человека. — М., 1987.
80. *Тиллих П.* Избранное. Теология культуры. — М., 1995.
81. *Февр Л.* Возрождение // А. И. Кравченко. Культурология. — М., 2000.
82. *Феномен средневекового урбанизма.* — М., 1999.
83. *Философский словарь* / Под ред. И. Т. Фролова. — М.: Республика, 2001.
84. *Флиер А. Я.* Культурогенез. — М., 1995.
85. *Франк С. Л.* Духовные основы общества. — М., 2002.
86. *Фромм Э.* Душа человека. — М., 1992.
87. *Хантингтон С.* Столкновение цивилизаций. // Полис. — 1994. — № 1.
88. *Хвостова К. В.* Византийская цивилизация // Вопросы истории. — 1996. — № 9.
89. *Хефлинг Г.* Римляне, рабы, гладиаторы. — М., 1992.
90. *XX век.* — М., 1996.
91. *Человек и индивидуальность в истории культуры* / Под ред. А. Я. Гуревича. — М., 1990.
92. *Человек внутри городских стен. Формы общественных свя-*
зей. — М., 2000.
93. *Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. XIX век.* — М., 1995.
94. *Чубарьян А. О.* Глобальная история в системе исторического знания // Цивилизации. — М., 2002.
95. *Чубарьян А. О.* Европейская идея в истории. — М., 1987.
96. *Шлейермахер Ф.* Речи о религии к образованным людям, ее презирающим. Монологи. — М., 1994.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Цивілізації світу”	3
Зміст дисципліни “Цивілізації світу”	4
Питання для самоконтролю.....	8
Список літератури.....	11

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Тютюнник*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4580

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний-графаретний.

Ум. друк. арк. 0,93. Обл.-вид. арк. 0,72. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*